

„Ilyenekkel vagyunk körülvéve”

1. Magyar, területet!

Szomszédaink, választott képviselőik és kormányaik láthatóan nem szívelik a magyarokat. A zsugorított országot se nagyon, de különösen a kezelésükbe került embereket.

Istenem, pedig annyi mindent megpróbáltak. Tömeggyilkosságokat, deportálásokat, nemzeti földprogramoknak nevezett kifosztást, leplezetlen és sunyi nyelvi és kulturális asszimilációt, egyházaink anyagi és erkölcsi tönkretételét. Sovén kormányok újabban apartheid nyelv- és oktatáspolitikával próbálkoznak. Sem a korábbi, sem a mostani trükkök nem vezettek, s nem vezethetnek sikerre. Az egységesítő nemzetpolitikák kudarcra vannak ítélve, ezt kell szomorúan tapasztalnia számos nekihevült szlovák, ukrán, román és szerb politikusnak. A bekebelezett területeken, bár fogyatkozóban, ma is ott vannak a magyarok. Vannak településeik, házaik, iskoláik, templomaik, részük van az országos és a regionális politikákban. A probléma tehát változatlan, és az is marad. Legfeljebb árnyalódik. A kommunizmus térségbeli bukása után már nem jogfolytonos a mindent lefojtó diktatúra. 2004 óta mégiscsak egy olyan államszövetség tagjai lennénk többségünkben, amely prioritásként kezeli a számbeli kisebbségben élők jogait, értéknek tekinti nyelvüket, kultúrájukat, vallásukat, sajátosságaikat.

A magyarok problémája azonban sehogyan sem akar megoldódni. Pedig a megbékélés érdekében a szorongatott magyarok ajánlkoztak már mindennek. Főként népeket és kultúrákat összekötő hidaknak és kapcsolatoknak. Nem kellett, s ma már belátható, a jövőben sem nagyon kellene. Jobb, ha ezt nem is erőltetjük tovább.

Más megoldás után kellene néznünk. Mit szólnának például ahhoz az önmagukra oly büszke és lelkiileg nagyon érzékeny szomszédaink, ha a békeségre és biztonságpolitikai érdekekre hivatkozva felelős magyarok ma új ajánlattal állnának elő. Jelesen azzal, hogy a nekik problémát jelentő magyarok csatlakozzanak (visszatérés, újraegyesülés) Magyarországhoz. De ne úgy, ahogyan legszebb sovén álmaikban elképzelik, vonaton, vagy közúton, hanem

ahogyan az természetes: talpuk alatt a szülőföldjükkel. Akkor talán egy kicsit jobb lenne a közérzet a Kárpát-medencében.

2. Abszurdítások hona, Kárpátalja

2005. december 23-án, azon a jeles napon, amikor Kis- és Nagyszelmenc között megnyílt a legmagyarabb ukrán-szlovák határátkelőhely, nagy állami parádét láttak az ikertelepülés ukrain oldalának lakói. Hatalmas átmérőjű tányérsapkák, magas rangú ukrán tiszték, állami főhivatalnokok, kék-sárga és piros színekben pompázó ukrán folklórcsoport. A látvány mellett harsogó ukrán népzene és valami ukrán „mulató” váltotta egymást. A falu lakói így hivatalosan is értesülhettek arról, hogy megszűnt a hatvan esztendőszétszakítottság, most már valamivel könnyebben láthatják egymást a rokonok.

A látványossághoz beszédek is társultak. A helyieknek talán örömük is telt volna bennük. Ha értették volna. De nem értették, mert ukránul hangzottak el a győzelmi beszédek. A helyiek nyelvén, magyarul még egy kurta rezümé sem. Ukrajna ilyen, a porcelánboltban ödögő elefánt érzéketlenségét alulmúló módon „gyógyította” a hatvanesztendő történelmi sebet. A nagy parádé elmúltá után néhány hónappal aztán egy falunap keretében a magyarok is megemlékeztek a határnyitásról. (Kiegészítésképpen csupán. A határnyitás az irodalom és a civil szerveződés diadala. A folyamatot Zelei Miklós Kettézárt falu című dokumentumregénye indította el. Az ügy szorgos háttér munkájának köszönhetően 2004. április 21-én került az Egyesült Államok Kongresszusának Emberjogi Bizottsága elé, itt találkozott először egymással a két falu polgármestere, ez adta meg a végső lökést a határnyitáshoz.)

Érzéketlenség, hatalmi gőg, tervszerű beolvasztás, így lehetne jellemezni ma Ukrajna nemzetiségi politikáját. Pedig nem így indult az elején. Mármint 1991-ben, az ország függetlenné válása idején.

Ukrajnát akkor törvénykezésében is a nagyvonalúság jellemezte. A nemzetiségi ügyek kezelésére önálló minisztériumot hoztak létre, az országnak lett nemzetiségi törvénye, és nyelvtörvénye, s Magyaror-

szággal kormányközi megállapodás született a kisebbségek védelméről. Intő jel persze már a kezdetknél is akadt. 1991. december 1-jén az ukrán függetlenségről tartott népszavazással együtt Kárpátalján helyi népszavazást tartottak a terület különleges önkormányzatáról, illetve a beregszászi járásban a járás területén létrehozandó Magyar Autonóm Körzetről. A kárpátaljai autonómiák mellett kampányolt a későbbi államelnök, Leonyid Kravcsuk is. Kárpátalján a szavazók nagy többsége mindkét kérdésre igennel válaszolt. A helyi népszavazás eredményeit később egyszerű véleménynyilvánításnak minősítették Kijevben.

Az addig kedvezőnek nevezhető helyzet a kilencvenes évek közepétől kezdett megváltozni. Állami bizottsági, majd minisztériumi főosztályi kompetencia lett a megszüntetett nemzetiségi minisztérium hatásköre. A botrányról botrányra bukducsoló politika alkalmazni kezdte a türelmetlen nacionalizmus eszközeit, egyre több tér nyílt a nemzetiségekkel szembeni nyíltan ellenséges fellépésekre. Ezeket a cselekedeteket a hatalom berkeiben bátorították, de legalábbis elnézték. Így fordulhatott elő, s így történik napjainkban is, hogy magas szinten egyeztetett és bejelentett szimbolikus események, mint például a vereckei honfoglalási emlékmű két államelnök részvételével tervezett felavatása marginális helyzetű sovén ukrán erők tiltakozása miatt meghiúsul. Az ukrán főméltóság ilyenkor mintha a klasszikus alaphelyzetet venné föl, karjait széttárva így sóhajt föl: „Látjátok, ilyenekkel vagyok körülülvé!”

Megkockáztatható, hogy a túlzó nacionalizmus, a sovén magatartás, a durva és buta ukránosítás a 2004-es, ún. „narancsos forradalom” idejétől eredeztethető. A Kijev központjában lezajlott show, melyet nem is leplezetten támogatott az Egyesült Államok és az EU, heteken át tartó világlátványosság volt. A televíziócsatornákon keresztül a világ egy demokráciát követelő elszánt tömeget, rokonszenves programot hirdető politikusokat láthatott, Viktor Juscenkót és Julija Timosenkót. Egy, a despotizmusból és az oligarchák uralma alól szabadulni akaró társadalmat. A támogatók között a legszebb, de legalábbis szebb reményeket táplálva a magyarok is ott voltak. A magyar exkormányfő, Orbán Viktor és a KMKSZ elnöke, Kovács Miklós. Utóbbi valamiféle megállapodás fejében szavazatokat is ígért a későbbi győztesnek. A szavazatokat Viktor Juscenko rendben meg is kapta. Azután beindult a gőzhenger, megjelentek „Juscenko történelemírói”, akik immár másfél millió esztendőre becsülik Ukrajna történelmét. Ezért kap pl. olyan házi feladatot a kárpátaljai magyar iskolás, amelyben le kell írnia az „ukrán ősemlék” egy napját.

Ez arra az ostobaságra hajaz, amelyet egyszer Pozsonyban a Szlovák Nemzeti Galériában láttam. Egy szepességi szárnyasoltár alatt az alábbi közlemény volt olvasható: Ismeretlen szlovák mester műve a XIV. századból.

Most ott tartunk, hogy Ukrajna bőszen ukránosít. Jövőre a szépséges bolognai folyamatban, melyet Ukrajna is alkalmaz, a „korrupciómentesség” jegyében a magyar iskolák végzősei már csak ukránul tölthetik ki az érettségi tesztet. Már az idén csúfos kudarcot vallott szakszerűtlen magyar fordítást sem lehet alkalmazni. A galíciai Lvivben (Lwów, Lemberg) piacozó nagydobronyi szülőnek azt kell tehát gondolnia, hogy végzős csemetéje a lembergi ukrán középiskolással egyenlő esélyekkel indul.

Miben lehet reménykedni? Egyedül abban, hogy a 2002 óta a szomszédságpolitikában leginkább a megalázó helyzetek elfogadásában jeleskedő magyar külpolitikát egy új kormány megváltoztatja. Mégpedig radikálisan. A radikalizmust értsük úgy, hogy a kormány egyértelművé teszi a határok fölötti magyar nemzet egységét, az egyetemes magyar nemzeti érdekek védelmét, s a magyar állampolgárság kiterjesztését minden Kárpát-medencei magyar számára. Ez nagy munka lesz.

Abszurd, ám egyúttal „vérvalóságos” történet jut eszembe. Tekintsük rögtön metaforának. A Szovjet Hadseregben, ahová több ungvári egyetemista társammal tanulmányaink megszakítása mellett szovjetellenes tevékenység soha le nem írott vádjával kerültem be, valamilyen birodalmi (szovjet) ünnep zajlott. Az ezer harcost befogadni képes barakkban alkalmi katonazenekar játszott a „Szövetségbe forrt szabad köztársaságok” kezdetű szovjet himnuszt. Alkalmi zenekar alkalmi akkordokat produkál: lássuk be, a zenemű előadása szakmailag nem volt tökéletes. Olyannyira nem, hogy örmény harcostársaink, úgy nyolcvanan, vigyázzállásban álló társaik gyűrűjében ülve maradtak. Csuprina (ragadványnevén Kaban, azaz Vadkan) ezredes a zenének nem nevezhető csimm-bumm után sápadtan kérdezte: „Az örmény elvtársak miért nem álltak fel a szovjet himnusz eljátszása alatt?” Nyolcvanvalamennyi örmény vágott erre ártatlanul csodálkozó ábrázatot, ezredes elvtárs, ez lett volna a szovjet himnusz? Vadkanunk befelé dühöngött. A Triskának becézett Trifonov nevű barátságos politikai tiszt nyilván írt egy jelentést az örmények dühöngő nacionalizmusáról, de ez az elhúzódo hanyatlás esztendeiben már nem nagyon számított.

Az örmények 1991, a Szovjetunó szétesése óta ilyen zenei problémákkal már egyáltalán nem küszködnek. Reményünk lehet olykor az abszurdítás is.